

Розділ 3. ШЛЯХИ І ЗАСОБИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.091.3-051:7.021.2

© 2018

Гуральник Н.П., Ся Цзін

НАПРЯМИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЗУАЛЬНОГО МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СПІВАЦЬКОГО ГОЛОСУ СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

У статті розглядається проблема візуалізації освітнього процесу під час навчання співу студентів. На основі наукового обґрунтування емоційно-образних методів визначено візуальне моделювання як емоційно-образний метод розвитку співацького голосу студентів, як педагогічну методику невербальної організації навчальної інформації засобами візуального ряду. У контексті вирішення педагогічних завдань ця методика базується на оперуванні жестами-символами і включає різноманітні педагогічні прийоми, що уможлиблює сприйняття нової інформації, допомагає студенту її систематизувати, запам'ятати та оперувати нею на практиці.

Ключові слова: візуальне моделювання, вокальне навчання студентів, співацький голос.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний процес реформування освіти в Україні, збагачення особистісних досягнень майбутніх учителів, зокрема підготовки іноземних студентів зумовлюють актуальність обраної проблематики представленої статті та визначається низкою факторів. По-перше, розвиток співацького голосу є складним процесом, який потребує врахування індивідуальних особливостей студентів, складності спілкування іноземною мовою з викладачем, стилем його педагогічного спілкування, способами пояснення нового матеріалу, а значить і його засвоєння. По-друге, інтенсивна взаємодія студентів різних країн у навчальному процесі в іноземних університетах, у тому числі педагогічних, також ускладнює процес навчання з вокалу у зв'язку з існуючим мовним бар'єром, що зумовлює застосування емоційно-образного методу розвитку співацького голосу студентів, педагогічної методики невербальної організації навчальної інформації засобами зорового (візуального) ряду. По-третє, необхідність пошуку ефективних методик для здійснення успішного вокального навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Сучасні науково-методичні джерела з проблеми розвитку співацького голосу майбутніх фахівців представлені різноманітними науковими підходами. Стосовно нашого дослідження найбільш доцільними вважаємо ті, що розкривають особливості співацького апарату та методів удосконалення процесу звукоутворення, звуковедення, мовлення та інше.

Наукове обґрунтування емоційно-образних методів з позицій фундаментальних академічних наук (фізіології та психології) значною мірою розкрито в наукових дослідженнях П. Анохіна, В. Морозова, І. Павлова, Д. Узнадзе, А. Ухтомського. Біофізичні основи співацького процесу відображені у роботах А. Єгорова, В. Морозова, Р. Юссона, Ю. Юцевича. Проблема розвитку співацького голосу та фізіології процесу співу присвячені роботи В. Антонюк, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієва, В. Ємельянова, Н. Можайкіної та ін., у яких розкриті основні принципи та методи вокального навчання студентів.

Були розглянуті дослідження механізмів вокального навчання майбутнього фахівця в педагогічних університетах України (Л. Василенко, Л. Гавриленко, О. Єременко, А. Ткачук, Л. Тоцька).

Отримують європейське визнання й ідеї китайських педагогів-вокалістів (Ван Лей, Вей Лімін, Ву Гоулінг, Лін Хай, Ма Цзюнь, У Іфан, Цзін Нань). Не зважаючи на це, проблема методичного забезпечення розвитку співацького голосу залишається до кінця не вирішеною. В цьому контексті однією із задач є розвиток співацького голосу студентів за допомогою візуального моделювання, що і визначило вибір теми статті.

Наприкінці минулого та на початку нашого століття у всесвітньо-історичному масштабі відбувається радикальне перетворення категоріальної моделі світу, формування нової моделі відбувається як розгляд його різних проектів. Одним із сучасних науково-практичних спрямувань є процес моделювання навчального процесу і на заняттях з постановки голосу у студентів педагогічних університетів. Проблеми організації навчального процесу в контексті моделювання розглядали О. Єременко, С. Каплун, О. Березюк, В. Мельник, І. Новик, І. Лебедева, М. Якубовський.

Формулювання цілей статті... Метою представленої статті є розкриття сутності візуального моделювання в контексті удосконалення співацького голосу студентів музичних факультетів педагогічних університетів та визначення напрямів досягнення результативності означеного процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження... У статті пропонується розгляд методу візуального моделювання, тобто способу розвитку співацького голосу в процесі комунікації педагог-студент, завдяки якому візуальними засобами досягається цілеспрямована активізація необхідних ділянок голосового апарату,

корегується процес звуковидобування, що веде до удосконалення співацьких художньо-технічних умінь і навичок студента як майбутнього фахівця.

Основною характерною особливістю музичного навчання, зокрема вокального, є обмін різними методиками (європейським методичним досвідом, східним, що особливо важливо для іноземних студентів, які навчаються з Китаю), тобто виявлення і розкриття інноваційних методичних пріоритетів, що забезпечуватимуть перспективність розвитку вокальної освіти. Для виконання зазначеного доцільні педагогічні умови, що враховують особливості постановки цілей, змісту і методик вокального навчання та конкретні і загальні умови організації занять з постановки голосу.

У сучасній музично-педагогічній освіті в Україні використовуються передові методи, на вокальних заняттях викладач систематично вказує на основні проблеми щодо голосового апарату студентів. Студенти після вокальних занять самостійно намагаються їх вирішити, на наступний урок викладач перевіряє результати. На заняттях з вокалу викладач активно самостійності навчання студента, що сприяє розвитку його особистості та формує творчу спрямованість.

Одним із джерел розвитку вокальних уявлень є слухові враження та накопичення індивідуального слухового, виконавського досвіду від спостереження за концертуючими вокалістами. Отримані заочні вокальні враження, уявлення про еталонне звучання співацького голосу зазвичай ще залежить від показу викладачем студенту бажаного вокального звучання. Відповідно, дуже багато позитивного студенти набувають від прийому показу викладача. Але є суттєві недоліки, які можуть гальмувати процес розвитку співацького голосу студента, а саме: можлива невідповідність фізіологічній природі голосового апарату студента, особливостям його психіки, творчої індивідуальності; показ викладача, який пропонує готовий результат, може сковувати ініціативу студента, самостійність пошуку. Відповідно, це заважає розвитку музичного мислення, оскільки увага студента зосереджуватиметься на виробленні схожих фізіологічних дій і слухової оцінки їх результату.

Другим джерелом формування вокальних уявлень є власна співацька техніка студента, яка застосовується ним у пошуку бажаного звучання. Звуковий образ виникає та перетворюється як результат дії голосового апарату, тобто, розвиваються м'язові відчуття, як основа інтонування. Загальновідоме значення вокального уявлення, розвинутого на основі отриманих зовнішніх вражень, але сучасна психологія заперечує здатність уяви дати завершену картину створюваного образу із неконкретного уявлення, відсутності тембрового колориту. Вважаємо, що конкретизація, поглиблення і перетворення музично-художнього образу відбувається лише в результаті практичних дій студента, пошуку та відбору найкращих і доцільніших з них. Саме в процесі розвитку співацького голосу він, через сприйняття свого співу, знаходить нові можливості звучання свого голосу, що завжди пов'язано з певними м'язовими відчуттями.

Один із основоположників американської соціології Чарльз Кулі під «комунікацією» розумів «механізм, завдяки якому стає можливим існування та розвиток людських відношень – усі символи розуму разом зі способами їх передачі у просторі та зберігання у часі, вона включає в себе міміку, спілкування, жести, тон голосу, слова, писемність, друкарство, залізниця, телеграф, телефон та найостанніші досягнення щодо завоювання простору та часу. Чіткої межі між засобами комунікації та зовнішнім світом не існує. Однак, разом з народженням зовнішнього світу проявляється система стандартних символів, яка має на меті лише передачу думок; з неї починається традиційний розвиток комунікації» [1, с. 89]. Ми зауважили, що розгляд методу візуального моделювання, тобто спосіб розвитку співацького голосу, відбувається в процесі комунікації педагога зі студентом як основного виду навчально-творчої діяльності.

Для досягнення різноманітних цілей під час комунікації використовується значна кількість різноманітних комунікативних засобів, які за своєю природою поділяються на вербальні (слова, словосполучення, які створюють вербальні системи), невербальні (жести, міміка, особливості голосу, символи, які створюють невербальні системи) та синтетичні (образи, які поєднують в собі вербальні та невербальні знаки та створюють синтетичні системи в певних видах мистецтва) [2, с. 85].

До того ж, ми усвідомлюємо що комунікативні засоби розрізняються за ступенем узагальненості інформації, яка передається (смилова та оцінна). Така особливість є їх суттєво невід'ємною характеристикою та впливає на вибір засобів комунікації у конкретній комунікативній ситуації.

У процесі музичного навчання педагогічна комунікація здійснюється за допомогою вербальних (пояснення, коментування, навідні питання, порівняння), невербальних (пластичні рухи, жести, міміка, паузи) та музично-виконавських (спільне музикування, наспівування, пластичне інтонування) засобів комунікації.

Стосовно професійної вокальної освіти, де педагогічний процес будується на передачі інформації від педагога до студента, саме «свідомо встановлювана залежність», націлена на педагогічне управління освітнім процесом, виступає основним орієнтиром. При цьому сам комунікативний процес, як процес обміну інформацією, покликаний забезпечити не лише адекватне розуміння навчальної інформації, що є предметом обміну, але також стимулювати асоціативні механізми звукоосмислення, як надзвичайно важливі складові процесу розвитку співацького голосу студентів під час невербальної та вербальної комунікації.

Зазначимо, що надзвичайний вплив має міміка, і цей вплив підвищується, за рахунок органічного поєднання з пантомімою, тобто рухами тіла, жестами й пластикою. Інакше кажучи, для студента на вокальних заняттях у процесі розвитку співацького голосу джерелом рухів голосових м'язів виступає сам вокальний твір, його «глибинна інтонація», художня архітектоніка тощо. Для того, щоб якомога точніше уявити характер власної міміки обличчя, студент має глибше проникнути в художній світ вокального твору, ніби «відобразити» його в собі і цьому процесу сприяє візуальне моделювання.

В. Медушевський зазначав [3], що будь-який музично-пластичний знак або інтонація – це одночасно і дихання, і напруження м'язів, і стукіт серця. Будь-яка інтонація може бути переосмислена в реальних жестах, пантоміміці, міміці.

Особливу увагу ми пропонує звернути на включення жестів у процес розвитку співацького голосу студентів педагогічних університетів тому, що жест пов'язаний з більшою наочністю та виразністю, його однозначністю або ж простотою та практичною доцільністю. Отже, жести як знаки, що візуально сприймаються, можуть ілюструвати розповідь викладача або відповідну його вказівку стосовно звуковедення студентом у процесі вокальних занять. За допомогою жестів можна: повторювати, дублювати значення слів, підвищуючи тим самим надійність повідомлення; актуалізувати, виділяти головне на тлі другорядного; доповнювати смисл повідомлення педагога; вносити корективи до складного, уточнювати репліку; знімати мовленнєву невизначеність.

В межах педагогічного процесу важливо точно визначити вибір жесту. Такий вибір може бути зумовлений декількома факторами, а саме: метою спілкування; особливостями об'єктивної ситуації, в якій здійснюється комунікація (місце, просторові характеристики, наявність відволікаючих подразників); індивідуальністю педагога, його станом; нюансами міжособистісних відношень між педагогом та учнем; змістом і структурою конкретного заняття [4, с. 331].

Застосування комунікативного підходу та невербальних засобів, зокрема засобів візуального моделювання, у процесі розвитку співацького голосу майбутнього вчителя музичного мистецтва, що пов'язується з урахуванням визначених умов, індивідуальних та вікових можливостей об'єкта комунікації, із рівнем розвитку у студента нестандартного мислення, передбачає творчий підхід у майбутній вокально-виконавській та педагогічній діяльності.

Таким чином, моделювання навчального процесу на заняттях з постановки голосу передбачає дослідження, оцінювання та інтерпретацію музичної інформації у сфері вокального мистецтва на всіх етапах використання різних підходів, врахування новітніх тенденцій з метою доцільного, систематичного, мобільного застосування способів модернізації навчального процесу.

Сучасний стан науки інформаційного суспільства, висунув у якості навчальної моделі «невербальну комунікацію», що акцентує увагу на візуальному сприйнятті. Відповідаючи вимогам сьогодення, вважаємо за доцільне адаптувати «візуалізацію» в сферу вокальної педагогіки для того, щоб розширити межі акціональних прийомів впливу на співацький апарат у процесі його формування і розвитку. Адже це суттєво доповнить наявний дидактичний арсенал існуючої методики розвитку співацького голосу студентів педагогічних університетів невербальними новаціями.

У нашому дослідженні ми визначили візуальне моделювання як емоційно-образний метод розвитку співацького голосу студентів. Відповідно нами було визначено «візуальне моделювання» як педагогічна методика невербальної організації навчальної інформації засобами зорового (візуального) ряду. У контексті вирішення конкретних педагогічних завдань дана методика заснована на оперуванні жестами-символами. Вона включає різноманітні педагогічні прийоми, моделі та форми й надає можливість легше сприймати нову інформацію, допомагає студенту систематизувати, упорядкувати, якісніше запам'ятати її в освітньому просторі, а згодом і оперувати нею на практиці.

Моделювання навчального процесу на заняттях з постановки голосу у студентів педагогічних університетів спрямовано на впровадження методик розвитку співацького голосу, які можуть забезпечити: професійні компетентності майбутніх фахівців; підвищити рівень художньо-творчої, вокально-виконавської та музично-педагогічної діяльності; звернути увагу на профільну зорієнтованість вокального навчання; застосування виняткових, своєрідних підходів удосконалення рольових функцій системи «студент-педагог»; спонукання студентів до виконавської творчої самореалізації та самовираження.

Висновки... Висновуючи, зазначимо, основними напрямками впровадження візуального моделювання в навчальний процес студентів педагогічних університетів нами визначено орієнтацію на: застосування індивідуалізації вокального навчання; реалізацію функціонування консультативно-опосередкованого підходу у процесі художньо-педагогічного спілкування викладача зі студентами педагогічних університетів; розвиток технічно-художніх, виконавсько-педагогічної компетентності студентів; забезпечення неоднозначних, багатоаспектних підходів на інформаційно-когнітивному, оцінно-інтерпретаційному та виконавсько-творчому етапах навчання; активізацію творчої самостійності у процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Використана література:

1. Кули Чарльз. Общественная организация. Тексты по истории социологии XIX-XX вв. Хрестоматия / Чарльз Кули. – М. : Наука, 1994. – С. 83-96.
2. Конечкая В.П. Социология коммуникации. Учебник / В.П. Конечкая. – М. : МУБиУ, 1997. – 304 с.
3. Медушевский В.В. Структура музыкального произведения в связи с его направленностью на слушателя / В.В. Медушевский. – М. : Музыка, 1971. – 256 с.
4. Морозов А.В. Креативная педагогика и психология: учеб. пособие / А.В. Морозов, Д.В. Чернилевский. – М. : Академический Проект, 2004. – 560 с.
5. Симонов П.В. Эмоциональный мозг : Монография / П.В. Симонов. – М. : Наука, 1981. – 216 с.

Гуральник Н.П., Ся Цзин

НАПРАВЛЕНИЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ИССЛЕДОВАНИЯ ВИЗУАЛЬНОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ПЕВЧЕСКОГО ГОЛОСА СТУДЕНТОВ МУЗЫКАЛЬНЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УНИВЕРСИТЕТОВ

В статье рассматривается проблема визуализации процесса образования во время обучения пению студентов. На основе научного обоснования эмоционально-образных методов определено визуальное моделирование как эмоционально-образный метод развития певческого голоса студентов, как педагогическую методику невербальной организации учебной информации с помощью визуального ряда. В контексте решения педагогических задач эта методика основана на оперировании жестами-символами и включает различные педагогические приемы, что делает возможным восприятие новой информации, помогает студенту ее систематизировать, запоминать и оперировать ею на практике.

Ключевые слова: *визуальное моделирование, вокальное обучение студентов, певческий голос.*

Guralnyk N.P., Jing Xia

THE EFFECTIVENESS TRENDS OF RESEARCHING VISUAL MODELLING OF SHAPING THE STUDENT'S SINGING VOICE AT MUSIC FACULTIES OF PEDAGOGICAL UNIVERSITY

Contemporary information society science has put forward non-verbal communication as education/teaching model focusing on visual perception. In accordance with this requirement, it is reasonable to adapt visualisation within vocal pedagogy domain for extending the technical boundaries of impact on singing apparatus in the process of its development. This is supposed to complete/update the apparent didactic material referring to the methodology of shaping pedagogical university student's singing voice via non-verbal innovations.

On the basis of scientific justification of emotion and imaginative methods from physiology and psychology perspectives, we identified visual modelling as the emotion and imaginative technique of shaping the student's singing voice. Accordingly, visual modelling was defined as pedagogical methodology for non-verbal arranging educational information via visual aids. Within the context of solving specific pedagogical issues, the suggested methodology is based on handling symbolic motions/gestures and presupposes various teaching techniques enabling to comprehend new information; enhancing the student's systematising and remembering the data with their further implementation.

The process of modelling the teaching activity at student's vocal training classes in pedagogical universities is targeted at providing the techniques of singing voice shaping; these techniques may secure the following: increasing the level of artistic and creative activity; vocal and performing activity; music and pedagogical activity; implementing specific approaches within the process of perfecting occupational skills; fostering the student's performance self-fulfilment and self-expression.

Taking the aforesaid into consideration, it is essential to notify that the key trends of providing visual modelling into the teaching process for pedagogical university students presuppose focusing on the following issues: implementing individualisation of vocal training; securing consultative-mediated approach functioning in the process of teacher's artistic and pedagogical interaction with pedagogical university students; maintaining multi-aspect approaches to information-cognitive, evaluation, interpretation and performance learning/training stages; activating creative self-consistency in the process of education and cognition activity.

Key words: *visible design, vocal teaching of students, singing voice.*

Подано до редакції 06.11.2018.

УДК 378.14

© 2018

Зайцев В.Є., Бабко К.С

ОСВІТНІ ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТФОРМИ ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ УСТАНОВ

У статті розглядаються тенденції розвитку та впливу інформаційних технологій в освіті та вихованні дітей різновікових категорій. Значна увага приділяється поетапному викладу вирішення проблем спільної технологізації української освіти. Згадано, що в Україні існує освітній портал, який створює навчально-виховний простір для широкого кола користувачів. Проаналізовано основні переваги, можливості, ключові аспекти його використання. Особливо відзначається зміни в освітньому ключі в зв'язку з становленням (формуванням), розвитком і функціонуванням даного проекту в українському суспільстві

Ключові слова: *освітня електронна платформа, інформаційно-комунікаційні технології, платформа Web 2.0, інформатизація, комп'ютеризація, веб-сайт, дистанційне навчання, навчальний контент, портал «Класна Оцінка», комп'ютерно-орієнтовне середовище, електронні сервіси, електронний документообіг, конструктор сайтів, «Віртуальний клас», безперервна підготовка, електронна реєстрація.*